

שם מחלקה: ביה"ס ללימודי יסוד ביהדות

שם הקורס: ספר במדבר – תלונות, תלאות ותקוות

מס' קורס: 01804-95

שם הקורס באנגלית:

Studies in Numbers: Complaints, tribulations and hopes

שם המרצה: ד"ר יוסף פריאל

סוג הקורס: מתקשב

היקף שעות: 2 ש"ש / 4 נ"ז

סמסטר: קיץ

שנת לימודים: תשפ"ד

אתר הקורס באינטרנט:

<https://lemida.biu.ac.il/course/view.php?id=74671>

<https://lemida.biu.ac.il/course/view.php?id=74669>

א. מטרות הקורס

מטרת על:

1. הסטודנט יכיר את נושאי הספר על פרשנותם הקדומה והמאוחרת.

מטרות ספציפיות:

2. הסטודנט ידע לחלק את הספר לפי התקופות הכרונולוגיות הקיימות בו.
3. הסטודנט ידע למקם את אירועי הספר על ציר הזמן ההיסטורי של תולדות ישראל.
4. הסטודנט ידע למקם את אירועי הספר במיקומם הגיאוגרפי כפי המשוער במחקר.
5. הסטודנט יכיר תופעות ספרותיות המתגלות הן במבנה הספר, הן במבנה פרשיותיו והן במבנה פרקיו.

תוצרי למידה: יישום מטרת העל.

ב. תוכן הקורס

רציונל:

מבנה שנת הלימודים המסתיימת בראשית הקיץ יוצר מצב שבמגזר הממ"ד לא נלמד חלקו השני של הספר במסגרת שיעורי פרשת השבוע. גם במגזר הממלכתי אין תכנית הלימודים כוללת את כל הספר. תוצאת העניין היא, שלמרות שזהו הספר הרביעי בחמישה חומשי התורה והוא סיפורי בעיקרו, אין חלקו השני מוכר לרוב הלומדים. זוהי מטרת העל של הקורס שיעסוק רבות בחלקו השני של הספר.

מהלך השיעורים

1. כניסה שבועית לאתר הקורס וקריאת השיעור.
2. קריאה ביבליוגרפית.
3. תגובה בפורום לפחות פעמיים בשנה ולא יותר מארבע פעמים.
4. בחינה מסכמת.

ה. מרכיבי הציון הסופי

- א. בחינה 90%
- ב. שתי תגובות בפורום 10%.
- ג. בונוס על פי הצבירה האישית.

ו. ביבליוגרפיה לפי נושאים

פרשנות מודרנית:

1. יעקב מילגרום ויצחק אבישור (עורכים), ספר במדבר (עולם התנ"ך), תל-אביב 1993.
2. יעקב ליכט, פירוש על ספר במדבר, ג כרכים, ירושלים תשמ"ה-תשנ"ה.
3. Philip J. Budd, *Numbers (WBC)*, Texas 1984.
4. Eryl W. Davies, *Numbers (NCB)*, Michigan 1995.
5. Baruch A. Levine, *Numbers (Anchor Bible)*, 2 vol., New York 1993–2000.
6. Jacob Milgrom, *the JPS Torah Commentary: Numbers*, Philadelphia 1990.

פרשנות מסורתית:

7. נחמה ליבוביץ, עיונים חדשים בספר במדבר, ירושלים תשנ"ו.
8. אלחנן סמט, עיונים בפרשת השבוע – בראשית שמות, ב כרכים, סדרה א ירושלים תשס"ב; סדרה ב תשס"ד; סדרה ג תשע"ה.
9. ישראל רוזנסון, דברים במדבר: עיונים פרשניים בספר במדבר, ירושלים תשס"ד.

מאמרים לפי שיעורים

שיעור 1

10. יוסף פריאל "פרשת במדבר – בית מדרשו של משה רבנו", מוסף שבת, מקור ראשון 23.5.14, בקישור: <http://musaf-shabbat.com/2014/05/23/%D7%91%D7%99%D7%AA-%D7%9E%D7%93%D7%A8%D7%A9%D7%95-%D7%A9%D7%9C-%D7%9E%D7%A9%D7%94-%D7%A8%D7%91%D7%A0%D7%95-%D7%99%D7%95%D7%A1%D7%A3-%D7%A4%D7%A8%D7%99%D7%90%D7%9C>

שיעור 2

11. John R. Batlett, "Mercator in the wilderness: Numbers 33", in: Bob Becking & Lester L. Grabbe (Eds), *Between Evidence and Ideology*, Leiden 2011, pp. 31–39.
12. יוסף פריאל "פרשת מסעי – חניון המדבר", מוסף שבת, מקור ראשון 27.7.14, בקישור: <http://musaf-shabbat.com/2014/07/27/%D7%97%D7%A0%D7%99%D7%95%D7%9F-%D7%94%D7%9E%D7%93%D7%91%D7%A8-%D7%99%D7%95%D7%A1%D7%A3-%D7%A4%D7%A8%D7%99%D7%90%D7%9C>

שיעור 3

13. משה פינצ'וק, "מחנה ישראל", בתוך: קנקנים: סוגיות מקראיות במבט רב תחומי, עמ' 225–248.
14. יהושע שפירא, משכן אחד – שלוש חנוכות, הדף השבועי בר אילן, 239 (נשא תשנ"ח), בקישור: <https://www2.biu.ac.il/JH/Parasha/naso/sha.html>

שיעור 4

15. אביה הכהן, "סדר ותוכן בספר במדבר", מגדים, ט (תש"ן), עמ' 27–39.
16. אברהם שמעא, "סימיות בפרשיות בספר במדבר", עלון שבות, 112 (תשמ"ה), עמ' 79–94.
17. יהודה שביב, "למיקומה של פרשת פרה", מגדים, יב (תשנ"א), עמ' 31–40.

18. אורה כהן, "פריעת ראש האשה מהי?", בית מקרא, מה/ב (תש"ס), עמ' 177–184.
19. אלחנן סמט, "פרשת סוטה (ה' יא–לא)" בתוך: עיונים בפרשת השבוע – ויקרא במדבר דברים (סדרה ב), ירושלים תשס"ד, עמ' 158–174.
20. אברהם סתיו, "חרם דרבנו גרשום – מקורות וטעמים, בקישור: <http://www.yhy.co.il/content/view/449/168/lang.he>
21. בועז שפיגל, "קנאת הבעל בפרשת סוטה – גישות שונות בספרות התנאית ופשוט", שנתון המשפט העברי, כג (תשס"ה), עמ' 351–382.
22. Tikva S. Frymer-Kensky, "The Strange Case of the Suspected 'Sotah' (Numbers 5, 11–31)", VT, 34/1 (1984), pp. 11–26.
- 23.
- שיעור 5**
24. אריאל פורסטנברג, "תקופת הנזירות והטקס שבסופה – עיון בפרשנות התנאית", סידרא, כב (תשס"ז), עמ' 57–80.
- שיעור 6**
25. יוסף פריאל, "פסח במדבר", קול ברמה, לב (תש"ף), עמ' 287–296, ובקישור: <https://asif.co.il/wp-content/uploads/2022/01/38.pdf>
- שיעור 7**
26. מרדכי ברויאר, "קברות התאוה" אצל: מיכאל ששר (עורך), ספר ישרון, ירושלים תשנ"ט, עמ' 163–181.
27. אלחנן סמט, "מנהיגות במשבר", בתוך: עיונים בפרשת השבוע – ויקרא במדבר דברים (סדרה א), ירושלים תשס"ב, עמ' 168–182.
- שיעור 9**
28. גד אלדד, "ארבעים שנה אקוט בדור: לפשר תלויות בני ישראל במדבר", מגדים, לג (תשס"א), עמ' 43–52.
29. יחיאל צבי מושקוביץ, "המשותף והמפריד בגלי התסיסה של בני ישראל במדבר", תלפיות, ט (תשנ"ז), עמ' 61–65.
- שיעור 8-9**
30. תמר ומאיר ורדיגר, "פרשת המרגלים – סיפור בהמשכים", מגדים, ל (תשנ"ט), עמ' 9–21.
31. Rudolph Cohen & Hannah Bernick-Greenberg, *Excavations at Kadesh Barnea (Tel El Qudeirat) 1976–1982*, vol. 1–2, Jerusalem 2007.
32. יעקב מדן, "בכיה לשעה ובכיה לדורות", מגדים, י (תש"ן), עמ' 21–37.
- שיעור 10**
33. יוסף פריאל, "סימכות הפרשיות בפרשת שלח והקשר בין הציצית למרגלים בדרך הרמז", מורשתנו, יז (תשס"ו), עמ' 75–98 ובקישור: <https://orot.ac.il/sites/default/files/morashtenu/17-4.pdf>
- שיעור 11-12**
34. Jacob Milgrom, "The Rebellion of Korah, Numbers 16–18: A Study in Tradition History", *Seminar Papers*, 27 (1988), pp. 570–573.
35. יוסף פריאל "פרשת קרח – גבולות הטעם הטוב", מוסף שבת, מקור ראשון 20.6.14, בקישור: <http://musaf-shabbat.com/2014/06/20/%D7%92%D7%91%D7%95%D7%9C%D7%95%D7%AA-%D7%94%D7%98%D7%A2%D7%9D-%D7%94%D7%98%D7%95%D7%91-%D7%99%D7%95%D7%A1%D7%A3-%D7%A4%D7%A8%D7%99%D7%90%D7%9C>
36. עמית קולא, "פרשת קרח: על סובלנות בדעות ושוויון", משלב, טו (תש"ן), עמ' 57–71.
37. יהושע רוזנברג, "העיני האנשים האלה תנקר – טענת דתן ואבירם", מעליות יט (תשנ"ז), עמ' 33–38.
38. רחל שטרן, "הוא דתן ואבירם", טללי אורות, ו (תשנ"ה), עמ' 26–32.
- שיעור 13**
39. Hayyim J. Angel, "Why did Moses not apologize after his sin at Meribah?", *Creating Space between Peshat and Derash*, New Jersey 2011, pp. 44–51.
40. שמואל כהן, "פרשת מי מריבה ושיטת רבנו חננאל", מגדים, כ (תשנ"ג), עמ' 43–54.
41. מאיר גרוזמן, "על פרשת מי מריבה", שמעתין, 97–98 (תשמ"ט), עמ' 7–11.
42. יצחק שוה, "חטאו של משה", מגדים, כ (תשנ"ג), עמ' 35–42.
43. אלחנן סמט, "מי מריבה", בתוך: עיונים בפרשות השבוע – ויקרא במדבר דברים, סדרה ב, ירושלים תשס"ד, עמ' 234–255.
- שיעור 14**

44. יוחנן אהרוני, "דרך האתרים", בתוך: דרכים ואתרים: פרקים בתולדות ישראל וארצו, תל-אביב תשל"א, עמ' 33–39.
45. צבי אילן, "דרכי סיני בתקופת המקרא", אצל: זאב משל וישראל פינקלשטיין (עורכים), קדמוניות סיני, תל-אביב תש"ס, עמ' 55–69.
46. מנשה הראל, "יציאת מצרים ודרך מסע ישראל במדבר", בתוך: קדמוניות נופי ארץ ישראל, אור-יהודה תשס"ה, עמ' 554–572.
47. יוסף פריאל "פרשת חקת – מסע התלונות לארץ הקודש", מוסף שבת, מקור ראשון 27.6.14, בקישור: <http://musaf-shabbat.com/2014/06/27/%D7%9E%D7%A1%D7%A2-%D7%94%D7%AA%D7%9C%D7%95%D7%A0%D7%95%D7%AA-%D7%9C%D7%90%D7%A8%D7%A5-%D7%94%D7%A7%D7%95%D7%93%D7%A9-%D7%99%D7%95%D7%A1%D7%A3-%D7%A4%D7%A8%D7%99%D7%90%D7%9C>

שיעור 15–17

48. מאיר מדן, "ישראל של חולין – עצת בלעם", מורשה, י (תשל"ו), עמ' 29–33.
49. אליעזרה הרצוג, "סיפור בלעם: קונפליקט שבא על פתרונו", מסכת, י (תשע"א), עמ' 145–166.
50. אור-לי חבקוק, "בלעם נביא ה'", מכלול, ד (תשנ"ב), עמ' 13–42.
51. יוסף פריאל "פרשת בלק – עולם הנסתר", מוסף שבת, מקור ראשון 4.7.14, בקישור: <http://musaf-shabbat.com/2014/07/04/%D7%A2%D7%95%D7%9C%D7%9D-%D7%94%D7%A0%D7%A1%D7%AA%D7%A8-%D7%99%D7%95%D7%A1%D7%A3-%D7%A4%D7%A8%D7%99%D7%90%D7%9C>
52. יצחק הרשקוביץ, "ייהי בישרון מלך בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל': מגמות ושינויים במנייני השבטים בין במדבר לפנחס", בוד, 21 (תשס"ט), עמ' 7–26.
53. עליזה לבנון, "קנאותו של פנחס", נתיבי מרחבים, ז (תשס"א), עמ' 16–58.
54. רחל רייך, "קנאותו של פנחס", קובץ הציונות הדתית, ג (תשס"א), עמ' 59–65.

שיעור 18

55. דוד סבתו, "מלחמת מדין" מגדים, מה (תשס"ז), עמ' 31–47.
56. יגאל אריאל, "גדולה נקמה או גדולה אהבה?" צהר, א (תש"ס), עמ' 83–90.
57. יוסף פריאל, "פירוט השלל במלחמת מדין: עיון באריכות טקסטואלית חריגה בתורה", אורשת, ד (תשע"ג), עמ' 77–86, ובקישור: https://orot.ac.il/sites/default/files/oreshet/4-5_0.pdf

שיעור 19

58. דבורה-ניצן שטיין, "שיחתן ודמותן של בנות צלפחד", גרנות, 2 (תשס"ב), עמ' 63–93.
59. Yael Shemesh, "A Gender Perspective on the Daughters of Zelophehad: Bible, Talmudic Midrash, and Modern Feminist Midrash", *Biblical Interpretation*, 15/1 (2007), pp. 80–109.

שיעור 20

60. יהודה קופרמן, נתעלמה ממנו הלכה (ספר), ירושלים תשנ"א.
61. רבקה רביב, "פרשת ראשי האבות מבני ישראל ומקומה בחומש במדבר", מגדים, כב (תשנ"ד), עמ' 61–68.

חומר מחייב למבחן: קריאת החובה כפי שהוצגה בטבלה.